

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α) Οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Σερβίας πραγματοποίησαν ανεπίσημες επαφές, οι οποίες κατέληξαν την 18η Μαΐου/1η Ιουνίου στην **Ελληνοσερβική Συμμαχία**, συνθήκη φιλίας και αμυντικής συμμαχίας, που έκρινε εν τέλει την έκβαση των διαφορών μεταξύ των συμμάχων του πολέμου κατά της Τουρκίας. Με τη συνθήκη αυτή οι δύο χώρες προσέφεραν την αμοιβαία εγγύηση ότι θα κρατήσουν οριστικά τις εδαφικές τους κτήσεις και ανέλαβαν την υποχρέωση, σε περίπτωση που ένα από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη δεχόταν επίθεση από τρίτη χώρα, να παράσχουν τη βοήθειά τους αμοιβαίως και να μη συνάψουν χωριστή ειρήνη με την επιτιθέμενη χώρα παρά μόνον από κοινού. Η ελληνοσερβική συνθήκη ήταν δεκαετούς ισχύος και μυστική.
- β) Κατά το Σύμφωνο που συνομολογήθηκε στην Καζέρτα της Ιταλίας, στις 26 Σεπτεμβρίου 1944, μεταξύ των συμμαχικών και των ελληνικών πολιτικών και στρατιωτικών αρχών -με τη συμμετοχή εκπροσώπων του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ- ανατέθηκε η διοίκηση των στρατιωτικών δυνάμεων στην Ελλάδα στον Βρετανό στρατηγό **Σκόμπυ**.
- γ) Τον Μάιο του 1949 ιδρύθηκε το **Συμβούλιο της Ευρώπης**, διεθνής οργανισμός που αποσκοπεί στην ανάδειξη της κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΘΕΜΑ Α2

- α) Σ β) Λ γ) Σ δ) Σ ε) Λ

ΘΕΜΑ Β1

Τέσσερις ήταν κατά κύριο λόγο οι παράγοντες που επιβράδυναν ή και απέτρεπαν τον εκσυγχρονισμό των θεσμών και την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας: α) οι τεταμένες σχέσεις της αφενός με τις μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης και αφετέρου με τις γειτονικές χώρες, β) η πολιτική αστάθεια, γ) η ανασφάλεια στην ύπαιθρο και δ) η χαμηλή πίστη της χώρας διεθνώς. Εκσυγχρονισμός αυτή την εποχή σήμαινε κυρίως δημιουργία ισχυρού τακτικού στρατού και πολεμικού ναυτικού, ανάπτυξη οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου, καθώς και ταχυδρομικού και τηλεγραφικού δικτύου, εισαγωγή νέων καλλιεργητικών μεθόδων στη γεωργία, εμπέδωση της τάξης και της ασφάλειας στις μετακινήσεις και στις μεταφορές και ανάπτυξη του πιστωτικού συστήματος και της διεθνούς πίστης της χώρας.

ΘΕΜΑ Β2

- α) Οι συνέπειες των συνθηκών ειρήνης του Α' Παγκόσμιου Πολέμου. Ο εθνικισμός και οι αρπακτικές διαθέσεις των νικητών και των νεόκοπων χωρών είχαν και τούτη τη συνέπεια, που αποδείχτηκε μοιραία για την ειρήνη: δημιούργησαν πληθώρα μειονοτήτων σε πολλές χώρες. Μετά το 1919 πάνω από 25 εκατομμύρια κάτοικοι της Ευρώπης συνιστούσαν τις διάφορες μειονότητες της ηπείρου. Στις συνθήκες ειρήνης, καθώς και στον καταστατικό χάρτη της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ), προβλέφθηκαν εγγυήσεις για τις μειονότητες, αντίθετες ωστόσο προς την αρχή της εθνικής ανεξαρτησίας και κυριαρχίας. Η κατάσταση αυτή οδήγησε σύντομα σε προστριβές και συγκρούσεις, ιδιαίτερα από τη στιγμή που οι ηττημένες δυνάμεις άρχισαν να συνέρχονται από τον πόλεμο και να ξεφεύγουν από τον έλεγχο της Γαλλίας και της Βρετανίας. Δημιουργήθηκαν έτσι οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του αναθεωρητισμού, της μεταπολεμικής δηλαδή πολιτικής των δυσαρεστημένων χωρών, της Γερμανίας, της Ιταλίας, της Ουγγαρίας και της Βουλγαρίας, οι οποίες προσπαθούσαν να αναθεωρήσουν το εδαφικό καθεστώς που είχε προέλθει από τις συνθήκες ειρήνης του Μεγάλου Πολέμου.
- β) Διαφορετικά προβλήματα προκάλεσε η συνθήκη ειρήνης των νικητών με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η απώλεια εδαφών, που προσαρτήθηκαν σε άλλες χώρες ή αποτέλεσαν ανεξάρτητα κράτη, σε συνδυασμό με την ταπεινωτική μεταχείριση από τους από τους Συμμάχους, ευνόησε την ανάπτυξη ενός εθνικιστικού κινήματος με επικεφαλής τον **Μουσταφά Κεμάλ** (τον γνωστό ως **Ατατούρκ**), το οποίο μεταμόρφωσε την Τουρκία σε εθνικό κράτος. Το κεμαλικό εθνικιστικό καθεστώς προώθησε την οργάνωση ισχυρού στρατού, ο οποίος αμφισβήτησε

δυναμικά την ελληνική στρατιωτική παρουσία στη Μικρά Ασία, που είχε δημιουργηθεί με εντολή των Συμμάχων από την άνοιξη του 1919 και για τα επόμενα τρία χρόνια.

ΘΕΜΑ Γ1

α) Η άλλη πρόταση, με αφετηρία διαφορετική, αλλά αντίθετη και αυτή στις θεμελιακές αρχές του φιλελευθερισμού, είχε διατυπωθεί από τον Μπενίτο Μουσολίνι, εμπνευστή της φασιστικής ιδεολογίας: έξαρση του εθνικισμού, διεκδίκηση στο όνομα του «δικαιώματος» των Ιταλών να δημιουργήσουν ισχυρό κράτος, έξαρση της δύναμης και της βίας ως παραγώγων της πολιτικής, επίκληση συνθημάτων υπέρ της κοινωνικής ισότητας - κατά παραφθορά του σοσιαλιστικού δόγματος.

Αναφορικά με τις μεθόδους επιβολής του φασισμού πρόσθετες πληροφορίες παρέχονται στα Κείμενα Α και Β. Συγκεκριμένα στην πηγή Α επισημαίνεται η βίαιη συμπεριφορά του φασιστικού καθεστώτος απέναντι στους πολίτες. «Ανεβασμένοι επάνω σε οχήματα ... αρχίζουν να χτυπούν με τους υποκόπανους ... αν έκανε κάποια χειρονομία ... μεγαλύτερες διαστάσεις». «Οι φασίστες κατευθύνονταν προς την έδρα ... μετά από λίγα λεπτά ... δέρνονταν αλύπητα ή δολοφονούνταν».

Παράλληλα, η ιστορική πηγή Β αναφέρει τους τρόπους επικράτησης του φασισμού και καταγράφει την προπαγάνδα που αναπτύχθηκε στον χώρο της εκπαίδευσης. «Ο προσηλυτισμός των Ιταλών ... με φανατισμό στο καθεστώς». «Πέρα από το σχολείο ... υποστηρίζουν τον φασισμό)». «... , οι νέοι και των δύο φύλων στρατολογούνται από τα οχτώ τους χρόνια [...]». «Εφοδιάζονται με στολές ... για χάρη του έθνους και του Ντούτσε».

β) Η άνοδος των φασιστών στην εξουσία συνδέεται άμεσα με την ανησυχία που είχε προκαλέσει σε ισχυρή μερίδα της κοινής γνώμης η αίσθηση, αφενός, ότι η Ιταλία είχε αδικηθεί από τους νικητές συμμάχους μετά τη λήξη του Α Παγκόσμιου Πολέμου και ο φόβος, αφετέρου, μήπως διαταραχθεί η κοινωνική τάξη από τις ταραχές και τις απεργίες που είχαν ξεσπάσει. Η βαθμιαία ταύτιση κόμματος και κράτους θα απολήξει στην ολοκληρωτική κατάλυση των δημοκρατικών θεσμών και στη δημιουργία ενός προτύπου για τους οπαδούς του αυταρχισμού.

ΘΕΜΑ Δ1

α) Προαιρετικά : Η δικτατορία βρισκόταν υπό την ηγεσία των συνταγματαρχών Γεωργίου Παπαδόπουλου και Νικολάου Μακαρέζου και του ταξίαρχου Στυλιανού Παττακού.

Σε σύντομο χρονικό διάστημα οι δικτάτορες απέκτησαν τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού και του στρατού. Καταπατώντας τα δημοκρατικά δικαιώματα των πολιτών, η δικτατορία αποτέλεσε μια οδυνηρή περίοδο της ελληνικής ιστορίας. Επίσης, η χώρα απομονώθηκε διεθνώς, ιδίως στην Ευρώπη: η σύνδεση με την ΕΟΚ «πάγωσε» και η Ελλάδα εκδιώχτηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Μόνον οι ΗΠΑ εξακολουθούσαν να τηρούν μια στάση ανοχής προς τους δικτάτορες. Αυτό προκάλεσε την αντίδραση του ελληνικού λαού, που απέδωσε στις ΗΠΑ την επιβολή και την επιβίωση του τυραννικού καθεστώτος.

Σχετικά με τους τρόπους που υιοθετήθηκαν για την εδραίωση του νέου καθεστώτος η πηγή Α αναφέρει την επιβολή λογοκρισίας στην τέχνη κυρίως με την απαγόρευση βιβλίων αριστερού προσανατολισμού. «Μία από τις πρώτες “πολιτικές κινήσεις” ... έως μεγάλου αριθμού βιβλίων». «... Ο πιο μαύρος μεσαίωνας». «Το Index των απαγορευμένων ... χαρακτηρισμένους αριστερούς». Παράλληλα, το παράθεμα Β αναφέρεται στην ύπαρξη εξόριστων και πολιτικών κρατουμένων καθώς και στην καθεστωτική δράση του θεσμού του στρατοδικείου για τους αντιστασιακούς. «Εκτός από τις εκτοπίσεις χιλιάδων πολιτικών ... αντιστασιακές ενέργειες». «Μία από τις πρώτες ενέργειες ... έκτακτων στρατοδικείων». «Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1967-1974 ... πράξεις κατά του δικτατορικού καθεστώτος».

β) Κορύφωση του αντιστασιακού ρεύματος αποτέλεσαν οι φοιτητικές εξεγέρσεις της Νομικής Σχολής στην Αθήνα, τον Φεβρουάριο του 1973, και του Πολυτεχνείου, τον Νοέμβριο του ίδιου έτους. Η **εξέγερση του Πολυτεχνείου** κατεστάλη από στρατιωτικές δυνάμεις τη νύχτα της 17ης Νοεμβρίου 1973: πολλοί πολίτες βρήκαν τον θάνατο, ενώ άλλοι συνελήφθησαν και υπέστησαν βασανισμούς. Ανάλογες είναι και οι πληροφορίες των παραθεμάτων Γ και Δ καθώς αναφέρουν πως η αντιστασιακή δράση των ελλήνων φοιτητών έλαβε δημόσιο χαρακτήρα στη Νομική Σχολή και κορυφώθηκε στις 17 Νοεμβρίου 1973. «Οι φοιτητές εμφανίστηκαν στην ταράτσα του κτιρίου ... τα συνθήματα “κάτω η Χούντα” ... στο κέντρο της Αθήνας». «Κάποια στιγμή σήκωσαν ... οι φοιτητές έσπασαν τα δεσμά του φόβου».